

Permakultura

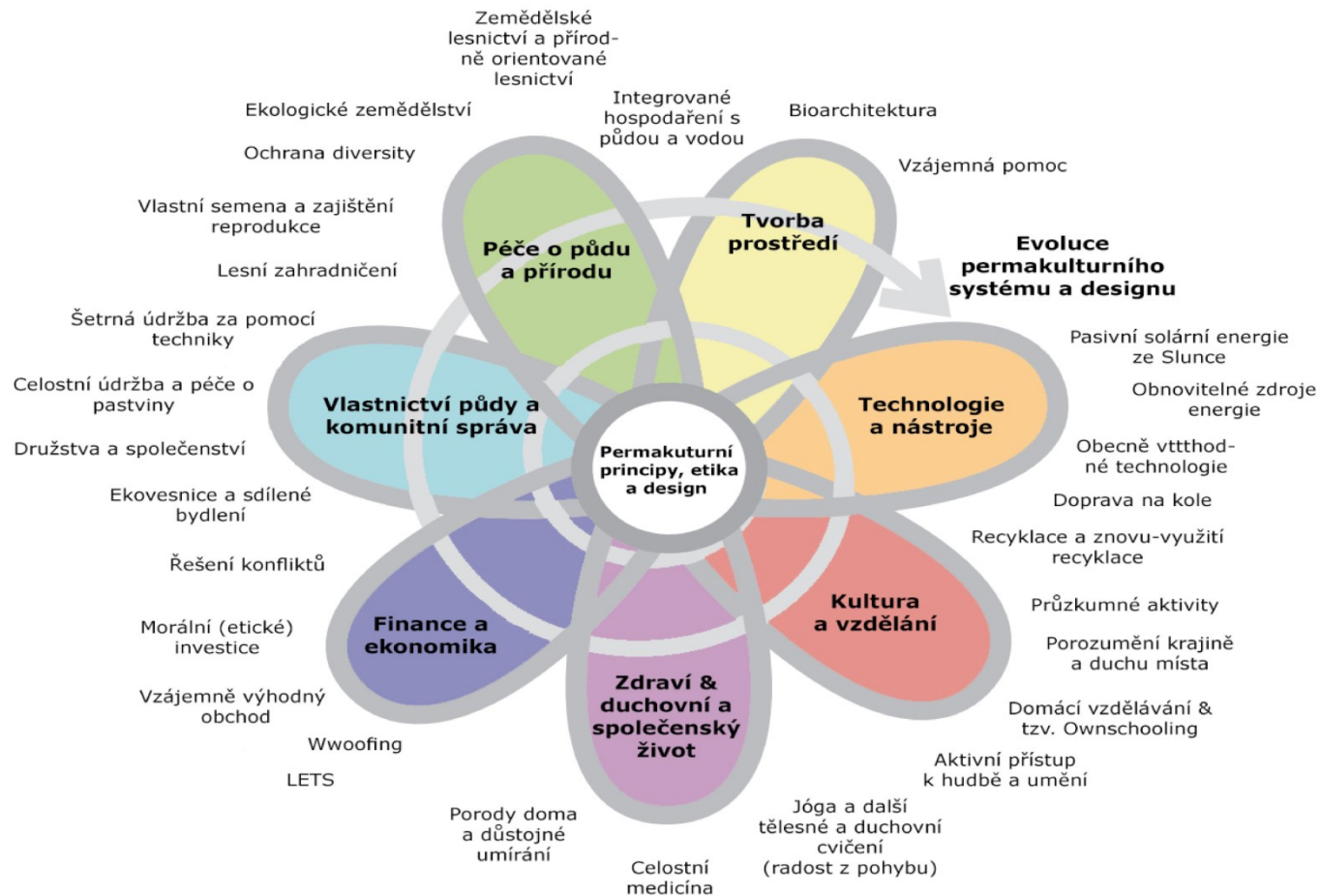
Permakultura

- Představení permakultury, její principy a etický základ
- Permakultura v pedagogice - Děti v permakultuře
- Permakultura pro MŠ v rámci permakulturního kurikula.
- Permakultura pro ZŠ a SŠ v rámci permakulturního kurikula.
- Permakulturní výukový program.
- Permakultura a její možnosti v oblasti společného (inkluzivního) vzdělávání

Představení permakultury

- **Co vlastně znamená permakultura?**
- Permakultura je konceptem, který byl poprvé formulován v 70. letech 20. století v kontextu trvale udržitelného zemědělství, ale již tehdy s ambicí budování trvale udržitelné kultury obecně (angl.. „permaculture“ je složeninou z „permanent culture“ a zároveň „permanent agriculture“).
- Nejen trvale udržitelné zemědělství, ale také permanentní kultura, neboť žádná kultura nemůže trvale přežít bez základu, kterým je trvale udržitelné etické využívání krajiny.
- Jejími autory jsou Bill Mollison a David Holmgren. K nám začala pronikat v 90. letech téhož století včetně relativně nedávných překladů.
- Představuje vytváření trvale **udržitelných systémů** (zde záměrně, ač jsme si vědomi problematičnosti tohoto pojmu, používáme termín „trvale“ udržitelný systém, neboť se vyskytuje v publikacích předních představitelů permakultury jako je např. Bill Mollison).
- Zároveň sám pojem „permakultura (angl.. permaculture)“ vznikl spojením anglických slov permanent a agriculture

Permakulturní květ podle

Davida Holmgrena

Zdroj obrázku:

<https://www.casopisroots.cz/podstata-permakultury/>

K základním charakteristikám PK patří tzv. **permakulturní design** - navrhování po vzoru přírody (je veden heslem „**pozoruj a jednej**“).

PK design je založen na pečlivém pozorování, opakované analýze, realizaci, zpětné vazbě a vyhodnocení efektu, dopadu (výnosu).

Permakultura má za cíl (skrze design – promyšlené a poučené navrhování po vzoru přírody) vytvořit ekologicky zdravé a ekonomicky prosperující systémy, jež jsou schopny zabezpečit své potřeby bez ničení přírody a tím se stát také dlouhodobě udržitelnými. **PK design se snaží být nenáročný na energii i kapitál, avšak je náročný na informace, představivost a přemýšlení.**

Permakulturní principy

Zakladatelé PK konceptu formulovali několik základních principů na nichž má být PK design (plánování) postaven.

- ● **Mollisonovy principy:**

- 1. Pozoruj a jednej.
- 2. Zachycuj a uchovávej energii (Koloběh energie přímo na místě, lokální zdroje. Jak paliv, tak lidské energie; Energetická krize a teorie ropného zlomu. Energeticky úsporné plánování jako je zónování nebo výškové plánování. Zóny – rozdělení podle sfér vlivu a náročnosti, sektory – rozdělení podle vnějších vlivů; Toky energií v přírodě a v člověkem ovlivněné krajině; efektivní využití energie na všech úrovních a ve všech sférách lidské činnosti.)
- 3. Získávej výnos
- 4. Usměňuj sebe sama a přijímej zpětnou vazbu
- 5. Využívej obnovitelných zdrojů a služeb, važ si jich (Dává se přednost biologickým zdrojům před fosilními palivy (využívání obnovitelných zdrojů)
- 6. Nevytvářej odpad. (Produkce pokud možno jen recyklovatelného odpadu; Recyklace zdrojů v přírodě a lidské kultuře. Kontrast „kovbojské“ a „kosmické“ ekonomiky. Využití přiměřených technologií, využití alternativních zdrojů energie a bezodpadových technologií.
- 7. Navrhuj od vzorů k detailům
- 8. Dej přednost začleňování před oddělováním
- 9. Využívej malých a pomalých řešení. (Využívání malých a pomalých řešení; malé intenzivní systémy (Tj. takové, které využívají maximum plochy krajiny, kterou má k dispozici a zároveň ji mají plně pod kontrolou.)
- 10. Využívej rozmanitosti a važ si ji.
- 11. Využívej krajů a važ si okrajových systémů. (K dosažení nejlepších výsledků se využívají okrajové efekty a přírodní vzory; Využívání polykultur a diverzity (různorodosti, rozmanitosti) vzájemně si prospěšných druhů v rámci systému;)
- 12. Využívej změnu tvořivě a tvořivě na ni reaguj

- ● **Holmgrenovy principy správného postoje:**

- 1) Pracujte s přírodou, ne proti ní
- 2) Problém je řešení (všechno pracuje oběma směry)
- 3) Minimální zásah s maximálním účinkem
- 4) Výnos ze systému je teoreticky neomezený
- 5) Všechno zahradničí (nebo má vliv na okolní prostředí)

**Etická pravidla
PK jako její
fundament.
Péče o lidi,
péče o zemi,
spravedlivé
dělení.**

PERMAKULTURNÍ ETIKA

PÉČE

O ZEMI

JAK MŮŽEME PEČOVAT
O VŠECHNY ŽIVÉ BYTOSTI
- ZVÍRATA, HMYZ, HOUBY,
KVĚTINY, STROMY?

NENECHALI JSME V PŘÍRODĚ
NĚCO, CO TAM NEPATŘÍ?

MŮŽEME TENTO MATERIÁL
ZNOVU VYUŽÍT?

JAK ZAJISTÍME, ŽE KAŽDÝ
BUDE SLYŠEN?

JAK MŮŽEME PEČOVAT
SAMI O SEBE?

JAK MŮŽEME PEČOVAT
O OSTATNÍ?

PÉČE

O LIDI

JAK SE MUŽEME
SPRAVEDLIVĚ PODĚLIT MEZI
SEBOU I S OSTATNÍMI DRUHY
V PŘÍRODĚ?

KDO DALŠÍ BY MOHL MÍT
RADOŠT Z TOHO, CO JSME
SKLIDILI NEBO VYTVOŘILI?

JAKÉ DRUHY ZDE ŽIJÍ A JAK
JIM MŮŽEME POMOCTI?

SPRAVEDLIVĚ

DĚLENÍ

Permakulturní etika má tři základní body. Tím prvním je „Péče o zemi“, druhým „Péče o lidi“ a třetím „Omezení populace a spotřeby“. Permakulturní etika má ambice prostoupit všemi stránkami životního prostředí, společnosti i ekonomických systémů

- **Permakulturní etika má tři základní body.** Tím prvním je „Péče o zemi“, druhým „Péče o lidi“ a třetím „Omezení populace a spotřeby“. Permakulturní etika má ambice prostoupit všemi stránkami životního prostředí, společnosti i ekonomických systémů (Mollison, 2012, s. 3).
- Permakulturní etika má ambice prostoupit všemi stránkami životního prostředí, společnosti i ekonomických systémů (Mollison 2012: 3). Permakulturní etiku lze ztotožnit s ekologickými aspekty globální výchovy a stejně jako ekologické aspekty mají prostoupit všemi prvky globální výchovy (tj. obsahem), tak permakulturní etika má prostoupit všechny aspekty lidské činnosti. Za klíčový se označuje systémový přístup, nahrazení konkurence spoluprací (kooperace), decentralizace (budování zespodu nahoru), tvořivé myšlení, úcta k druhým i sobě, schopnost soužití s druhými (důraz na komunitu), odpovědnost, schopnost tvořivě řešit problémy atd. Péče o zemi (o přírodu) spočívá v zajištění ochrany ekosystému tak, aby jeho činnost nebyla ohrožena. Právě permakultura nabízí mnohá řešení, jak boj proti přírodě a jejímu ničení nahradit spoluprací s přírodou a jak obnovovat poškozené ekosystémy.
- Péče o lidi spočívá v zajištění jejich životních potřeb, jako je voda, potrava, přístřeší, ošacení a podobně. Člověk však není, podle permakultury, jen konzument, potřebuje také praktické a smysluplné životní vzdělávání, smysluplnou a naplňující práci, možnost seberealizace a budování vlastního zázemí a přátelské mezilidské vztahy. Těmto oblastem se permakultura aktivně věnuje a snaží se pro ně hledat vhodná řešení.

Permakulturní kurikulum pro děti

Permakulturní kurikulum zahrnuje **šest základních okruhů**:

- představení PK;
- živá příroda;
- design;
- produkce potravy;
- struktury, stavby a využívání zdrojů;
- sociální permakultura.

Témata jsou následně rozvedeny do dalších témat a podtémat.

Rámcové cíle environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (dále jen „EVVO“)

Vztah k přírodě

- *Potřeba kontaktu s přírodou*
- *Schopnost přímého kontaktu s přírodním prostředím*
- *Citlivost k přírodě*
- *Reflexe různých pohledů na přírodu, postojů k ní a ujasňování si vlastních hodnot a postojů*

Vztah k místu

- *Znalost místní krajiny, jejích jedinečností a schopnost interpretovat je v souvislostech*
- *Vědomí sounáležitosti s místem a regionem a pocit zodpovědnosti za něj*

Ekologické děje a zákonitosti

- *Zájem o pochopení ekologických dějů a jejich zkoumání*
- *Schopnosti a dovednosti pro zkoumání přírody a životního prostředí*
- *Porozumění základním ekologickým dějům a zákonitostem*
- *Porozumění významu ekologických dějů a zákonitostí pro život člověka*
- *Propojování znalostí ekologických dějů a zákonitostí s každodenním životem*

Environmentální problémy a konflikty

- *Schopnost analýzy environmentálních problémů a konfliktů*
- *Schopnost formulovat vlastní názor na problém, posuzovat variantní řešení a navrhnout řešení vlastní*
- *Schopnost spolupráce a komunikace při řešení environmentálních konfliktů*

Připravenost jednat ve prospěch ŽP

- *Znalost základních principů ochrany životního prostředí*
- *Znalosti a dovednosti potřebné pro šetrné zacházení s přírodou a přírodními zdroji*
- *Znalosti a dovednosti pro spotřebitelské chování*
- *Znalosti a dovednosti pro aktivní ovlivňování svého okolí*
- *Přesvědčení o vlastním vlivu na předcházení a řešení problémů životního prostředí*

Tabulka 1 CiP kurikulum - okruhy, témata, podtémata

OKRUH	TEMA	PODTÉMATA PRO 3-6 LETÉ DĚTI	PODTÉMATA PRO 7-12 LETÉ DĚTI (ZAHŔNĚJÍ VŠECHNA TÉMATA PRO 3-6 LETÉ DĚTI PLUS TATO DALŠÍ):
1 PŘEDSTAVENÍ PERMAKULTURY	1 PERMAKULTURNÍ ETIKA A PERMAKULTURNÍ PRINCIPY	<ul style="list-style-type: none"> Permakulturní etika: Péče o Zemi, Péče o lidi, Spravedlivé dělení 	<ul style="list-style-type: none"> Co je permakultura? Permakulturní principy (podle Mollisona a/nebo Holmgrena)
	2 VZÁJEMNÉ VZTAHY	<ul style="list-style-type: none"> Příroda jako velká rodina: Celá příroda je propojena Všimáme si vzorů v přírodě 	<ul style="list-style-type: none"> Síť života Vnímání celku Zkoumání vzorů
2 ŽIVÁ PŘÍRODA	3 PŮDA A HORNINA	<ul style="list-style-type: none"> Objevování půdy a života v půdě Horniny a minerály Objevování různých typů krajín 	<ul style="list-style-type: none"> Zrnatost půdy a půdní testy Druhy jako půdní indikátory
	4 VODA	<ul style="list-style-type: none"> Vodní hrátky Zachycování vody, šetření vodou Voda je život 	<ul style="list-style-type: none"> Vlastnosti vody Vodní ekosystémy
	5 ROSTLINY A STROMY	<ul style="list-style-type: none"> Objevování a poznávání druhů rostlin a stromů Umění přežít v přírodě Oheň Tvoření z přírodních materiálů 	<ul style="list-style-type: none"> Objevování vlastností a využití divokých a pěstovaných rostlin a stromů
	6 ŽIVOČICHOVÉ, HOUBY A BAKTERIE	<ul style="list-style-type: none"> Rodiny zvířat, zvířecí domovy, jména, stopy a další pobytová znamení Houby 	<ul style="list-style-type: none"> Svět pod mikroskopem Houby: parazitické, rozkladači dřeva, myceliální síť Svět zvířat: vzory, funkce a vztahy
	7 VZDUCH	<ul style="list-style-type: none"> Počasí Dýchání 	<ul style="list-style-type: none"> Měření počasí Mikroklimata Jak klima ovlivňuje životní a kulturní prostředí Hvězdy, planety, Měsíc, Slunce
3 DESIGN	8 TVORBA DESIGNU	<ul style="list-style-type: none"> Tvořivý způsob vyjádření Rozhodování Pozorování a sdílení designů 	<ul style="list-style-type: none"> Průzkum krajiny a lidí Analýza a výstupy Design a proces rozhodování Realizace – Přičiníme se o výsledek Údržba – Staráme se o to, co jsme vytvořili

1 PRODUKCE POTRAVIN	9 PRODUKCE POTRAVY	<ul style="list-style-type: none"> Pomoháme pěstovat potravu Péče o půdu Jedlé lesy Živočichové v permakultuře 	<ul style="list-style-type: none"> Permakulturní produkce potravin Doprovodné rostliny a vazačí živin
	10 PŘÍPRAVA JÍDLA	<ul style="list-style-type: none"> Pomoc s přípravou jídla a společné sdílení jídla 	<ul style="list-style-type: none"> Plánování a využití sklizně vypěstované i nalezené v přírodě Vaření a pečení Hygiena Zdravá výživa
2 STRUKTURY, STAVBY A VYUŽÍVÁNÍ ZDROJŮ	11 STAVBY	<ul style="list-style-type: none"> Domovy Objevování a stavění z přírodních materiálů 	<ul style="list-style-type: none"> Úkryt Biomimikry Zateplení a izolace
	12 ROZUMNÉ VYUŽÍVÁNÍ PŘÍRODNÍCH ZDROJŮ	<ul style="list-style-type: none"> Ruční práce Co se děje s naším odpadem 	<ul style="list-style-type: none"> Odkud pochází zdroje, dopad jejich využití Fosilní paliva, změna klimatu a ropaný zlom Jak ušetřit: odmítnutí, omezení, opětné použití, oprava, recyklace Hledání řešení pro udržitelný život
3 SOCIÁLNÍ PERMAKULTURA	13 MĚ TĚLO, SRDCE A MYSL	<ul style="list-style-type: none"> Péče o tělo, srdce a mysl Pocity, potřeby a myšlenky Odpočinek 	<ul style="list-style-type: none"> Způsoby učení Sebeuvědomění Mé záliby a zájmy Sebevyjádření prostřednictvím těla, srdce a mysli
	14 MOJE KOMUNITA	<ul style="list-style-type: none"> Komunikace Rodiny, sousedé a přátelé Společná hra a sdílení 	<ul style="list-style-type: none"> Život v komunitě Skupinový proces rozhodování Řešení konfliktů Týmová práce
	15 LIDSKÉ SPOLEČENSTVÍ	<ul style="list-style-type: none"> Má lidská rodina Jazyky a kultury Mír a harmonie 	<ul style="list-style-type: none"> Mír, diverzita a harmonie ve světě Etický obchod a výměna Život a práce v permakultuře

**Permakultura a
její možnosti
v oblasti
společného
(inkluzivního)
vzdělávání.**

Permakulturní principy podporující inkluzi.

- **Dej přednost začleňování před oddělováním.** Tento princip upozorňuje, že v přírodě jsou **vztahy** mezi věcmi stejně důležité jako věci samotné. Celek je pro permakulturu více než pouhý součet jeho částí.
- **PK principy Každý prvek více funkcí a každá funkce je zajišťována mnoha prvky** také svojí podstatou podporují myšlenku inkluze.
- **Využívej malých a pomalých řešení**
- **Využívej rozmanitosti a važ si ji** –V přírodě i u lidí nacházíme různost forem, funkcí potřeba a interakcí.
- **Využívej krajů a važ si okrajových systémů** - Někdy se to nejzajímavější odehrává v místě, kde se potkávají dvě různé věci. Takovému místu se říká rozhraní nebo okraj.

Závěrem permakultura a inkluze v praxi...

V praxi využívá permakultura k učení často **přírodní zahrady**. Také, prozatím bohužel ve výrazně menší míře i **zvířata**. Tomuto aspektu bude podrobněji věnována druhá část kurzu.

V rámci zahrady je ukazováno, jak jsou třeba všechny druhy ať už rostlin, nebo živočichů pro funkčnost celého systému zahrady. Nízké půdokryvné rostliny, nevzhledné lišejníky, stejně jako vysoké ozdobné květiny či keře. Každý má své nezastupitelné místo v rámci systému, plní určitou funkci. Často se i protikladné doplňuje a kooperuje spolu na základě symbiózy. Esteticky výrazná květina, stejně jako, pro nás, nevzhledné bakterie na jejích kořenech.

Horse
Assisted
Education
(HAE).

Co znamená Horse Assisted Education

- Edukace s asistencí koní (Horse Assisted Education, zkratka HAE) patří do širší skupiny pedagogického rámce nazývaného jako Animal Assisted Education (AAE).
- Tato forma pedagogické praxe a osobního rozvoje nabývá na stále větší oblibě.
- Jedná se o kontakt mezi člověkem a zvířetem (v našem případě koněm) zaměřený na výchovu, vzdělávání či sociální dovednosti klienta, žáka.

Kontakt s koněm dle výzkumu V. Froňkové (Froňková, 2013):

- Napomáhá bázlivým dětčem, děti se cítí jistější a jsou potěšené, že je poslouchá tak tak velké zvíře. Což jim může napomoci vk sebedůvěře v běžném životě.
- Děti získávají motivaci k práci, vědí, že koně péči potřebují a protože je mají rádi, snaží se o ně pečovat dobře. Vidí efekt své činnosti v reálném světě a v reálném životě. Ne v rámci počítačové hry, nebo „hraní si na opravdovo“ s hračkami.
- Zároveň si děti budují vztah k přírodě, učí se jí rozumět jako něčemu čehož je kuň součástí, a mít s ní dobrý vztah. Učí je k etickému přístupu k ní.
- Sebevědomě klidným, avšak rázným a cílevědomým vystupováním lze získat respekt koní. Správným a pevným rozhodováním v napjatých situacích a spravedlivostí vůdce, který je tvrdý na sebe stejně jako na jiné, naváže s koněm vztah důvěry a spolupráce. Jezdec musí být jen o stupínek nad svým koněm. Pokud chceme s koněm navázat blízký fyzický vztah, musíme u něj navodit téměř pocit rovnocennosti. (Jedině mezi jedinci na velmi blízké sociální úrovni jsou přijatelné takové důvěrnosti, jai je třeba péče o srst. Nesmíme tedy vysílat příliš dominantní signály, avšak zároveň nesmíme koni dovolit aby je vysílal on. stejně jako při výchově dítěte je důležité najít rovnováhu mezi vedením, láskou, respektem.)
- Jezdění kultivuje v člověku vcítění, trpělivost, vytrvalost a sebeovládání. děti a mladiství se učí zde zodpovědnému chování aředvídání situace. Získávání příjemných a radostných pocitů v kontaktu s koněm může kompenzovat, alespoň částečně stresové vlivy z běžného života.
- Děti v jezdec.kroužku mají pravidelný pohyb. tím je nejen jízda na koni samotná, ale i práce kolem koní. Tento pohyb není jednostranný, pracují různé svalové skupiny.

Jaké klady vidí rodiče dětí? (Froňková, 2013): potvrdilo se jim očekávání změn v oblasti tělesné zdatnosti a přístupu k práci. Zvyšování sebedůvěry bylo rovněž zmiňováno poměrně často. Mladší děti vidí v koni zábavu a možnost navázání s ním přátelský vztah, starší jsou více zaměřeni na výkon, začínají jezdit s určitým cílem.

- Chceme-li možnosti metody HAE včlenit do RVP lze ji dát zejména do kontextu se třemi vzdělávacími oblastmi: **Člověk a příroda, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce, Člověk a jeho svět.**

V rámci průřezových témat ji lze využít:

a) v environmentální

výchově: Ekosystémy;
Základní podmínky života;
Vztah člověka k prostředí.

b) v osobnostní a sociální
výchově: Mezilidské vztahy;
Kooperace a kompetence;
Hodnoty; Postoje.

c) ve výtvarné výchově

Kůň v pedagogické praxi.

Obecný popis programů:

- V podstatě lze všechny programy v různých modifikacích využít jak pro žáky MŠ, ZŠ tak i SŠ.
- V rámci jednotlivých programů interaktivní a zábavnou formou, odpovídající věkové kategorii skupiny, předáváme informace ze života koní, jeho propojení s životem lidí.
- Zároveň skrze aktivity se zvířetem a v kooperaci s ostatními dětmi dochází k budování klíčových kompetencí. (V rámci ZŠ a MŠ to jsou kompetence k učení, řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské. V rámci SŠ k nim navíc přistupují kompetence k podnikavosti.)

- 1). ZE ŽIVOTA KONÍ
- 2). ČLOVĚK A KŮŇ
- 3). POZNEJ KONĚ, POZNÁŠ LÉPE SEBE
- 4). ROVNÁ ZÁDA = BYSTRÁ MYSL
- 5). DOMESTIKACE ANEB KDE SE VZALA HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA
- 6). PRÁCE NA FARMĚ

Děkuji za
pozornost